

سطوح تهدیدات داخلی، منطقه‌ای و جهانی علیه ج.ا.ایران

● فتح‌ا... کلانتری ●

دانشیار علوم دفاعی راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۱۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۱۰

چکیده

هر کشوری متناسب با موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی خود با چالش‌ها و بحران‌های امنیتی روبروست. از آنجا که ج.ا.ایران دارای عمق استراتژیک جبهه مقاومت بوده و از طرفی به علت موقعیت خاص ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی دارای تهدیدات متعددی است، مقابله با تهدیدات از جمله مهمترین اهدافی است که هر کشوری به دنبال آن است. امنیت و تهدید دو واژه درهم تنیده هستند، به طوری که نمی‌توان از تهدید سخن گفت ولی امنیت را نادیده گرفت. هدف اصلی این مقاله شناسایی و اولویت‌بندی تهدیدات علیه ج.ا.ایران در سه سطح داخلی، منطقه‌ای و جهانی می‌باشد. این تحقیق کاربردی و به روش توصیفی و تبیینی با رویکرد آمیخته انجام شده است. حجم نمونه ۷۵ نفر و ابزار گردآوری پرسشنامه و اسناد و مدارک بوده که با استفاده از نرم‌افزار SPSS تحلیل شده است. بر اساس تجزیه و تحلیل به عمل آمده تهدیدات داخلی بیشترین تأثیر را در ایجاد ناامنی دارد. پس از آن اثر دومینویی تهدیدات مثل اثر تحریم‌های اقتصادی بر اغتشاشات و مطالبات صنفی، طبق نتایج تحقیق ۴۱ نوع تهدید به دست آمده که تعداد ۱۷ تهدید داخلی، ۱۳ تهدید منطقه‌ای و ۱۱ تهدید جهانی بصورت نقطه‌ای، اثر دومینویی و پروانه‌ای در محیط امنیتی ج.ا.ایران دارد. اغتشاشات چند حوزه‌ای و ترکیبی، خطرناکترین نوع تهدید داخلی است. پیمان صلح ابراهیم و تبدیل شدن نظام سه قطبی منطقه‌ای به دو قطب علیه ج.ا.ایران خطرناکترین نوع تهدید منطقه‌ای است و تهدیدات چندوجهی آمریکا علیه ایران خطرناکترین نوع تهدید جهانی است.

کلید واژگان: امنیت، تهدید، چند حوزه‌ای، چندوجهی، هیبریدی.

جمهوری اسلامی ایران و ائتلاف تحت رهبری نهضتی آن یعنی محور مقاومت در حوزه‌های سیاسی، دفاعی و امنیتی، پیشرفت‌های قابل ملاحظه‌ای را تجربه کرده که این امر ناشی از رهبری حکیمانه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) و راهبردهای متناسب با محیط و تحولات داخلی منطقه‌ای و بین‌المللی بوده است اما این موفقیت‌ها نباید مانع از چشم‌پوشی از تهدیدات امنیتی پیش روی جمهوری اسلامی ایران در حوزه‌های مختلف باشد. با توجه به تهدیدهای امنیتی که در این مقاله بیان می‌شود، تلاش می‌شود تحلیلی جامع از تهدیدات پیش روی ج.ا.ایران ارائه شود. تحلیل تهدیدات فراروی جمهوری اسلامی ایران، نیازمند درک برنامه دشمنان و رقبای امنیتی در سطح داخلی، منطقه‌ای و جهانی است. به این منظور، مقاصد شناخته شده دشمنان و رقبا، کنش‌های گذشته آنها و توانایی‌های تاکتیکی، عملیاتی و راهبردی آنان که به روی هم الگوی رفتاری آنها را تشکیل می‌دهد باید با شاخص‌ها و علائم کوتاه مدت و جدید ترکیب شده و بر اساس این آمیختن، با محدود کردن گزینه‌ها و احتمالات ممکن و کاربرد حد معقولی از ریسک تحلیلی و کاربرد شهود و حدس امنیتی، تحلیلی از تهدیدات امنیتی پیش روی کشور ارائه می‌گردد. (نجفی سیار، ۱۴۰۱: ۳۱۲) اهمیت اجرای تحقیق بخاطر این است که باعث شناسایی زمینه‌ها و بسترهای لازم جهت پیشگیری و خنثی‌سازی تهدید می‌شود. کم توجهی به نتایج تحقیق باعث غفلت مسئولین از بروز و ظهور تهدیدات موجود یا فریز نمودن تهدیدات به مثابه آتش زیر خاکستر می‌شود. بزرگترین چالش ج.ا.ایران هم‌افزایی و درهم تنیدگی تهدیدات داخلی، منطقه‌ای و جهانی در سطوح یاد شده می‌باشد. تهدیدات داخلی مثل: اغتشاشات و تجمعات صنفی، تهدیدات منطقه‌ای مثل: ناامنی ناشی از تروریسم و حضور رژیم صهیونیستی در منطقه، تهدیدات جهانی مثل انزوای سیاسی و تحریم اقتصادی از مهمترین چالش‌های امنیتی ج.ا.ایران هستند. طبق مطالعات انجام شده تحقیقات خوبی در خصوص تهدیدات متصور علیه ج.ا.ایران انجام شده است، اما هیچکدام از آنها بطور همزمان تهدیدات امنیتی را در سه سطح داخلی، منطقه‌ای و جهانی با اثر دومینویی و پروانه‌ای بررسی نکرده‌اند. به همین دلیل آنچه که به‌عنوان مسئله اصلی تحقیق ذهن محقق را به خود معطوف نموده این است که اولویت‌بندی و میزان تأثیر تهدیدات علیه ج.ا.ایران در سطوح داخلی، منطقه‌ای و جهانی چگونه است؟ با توجه به مسئله اصلی تحقیق سوال اصلی این است که: اولویت‌بندی و میزان تأثیر تهدیدات علیه ج.ا.ایران در سه سطح داخلی، منطقه‌ای و جهانی با اثر نقطه‌ای، دومینویی و پروانه‌ای کدامند؟ سوالات فرعی عبارتند از: ۱- تهدیدات داخلی

علیه ج.ا.ایران با اثر نقطه‌ای، دومینویی و پروانه‌ای کدامند؟ ۲- تهدیدات منطقه‌ای علیه ج.ا.ایران با اثر نقطه‌ای، دومینویی و پروانه‌ای کدامند؟ ۳- تهدیدات جهانی علیه ج.ا.ایران با اثر نقطه‌ای، دومینویی و پروانه‌ای کدامند؟ اهداف تحقیق متناظر با سوالات می‌باشد. این تحقیق اکتشافی و سوال محور بوده و نیاز به فرضیه ندارد، نتایج تحقیق از طریق پاسخگویی به سوالات به دست می‌آید.

مبانی نظری پژوهش

پیشینه شناسی

سه عنوان مقاله علمی- پژوهشی مرتبط با موضوع تحقیق منتشر شده است:

الف- اولویت‌بندی تهدیدات امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران با روش تحلیل سلسله مراتبی. در این مقاله، ابتدا تهدیدات پیرامونی جمهوری اسلامی در ابعاد مختلف نظامی، اطلاعاتی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و محیطی احصا و دسته‌بندی شده و سپس، با استفاده از روش تحلیل سلسله‌مراتبی وزن و اهمیت هرکدام از این تهدیدات مبتنی بر نظرات خبرگان مشخص شده است. نتایج حاصل از اجرای روش فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی حاکی از اولویت معیار نظامی - اطلاعاتی در سطح معیارها و همچنین اولویت بالای جاسوسی و نفوذ اطلاعاتی در سطح گزینه‌ها است. (صالح‌نیا و بختیاری، ۱۳۹۷: ۲۷۷)

ب- تهدیدات امنیتی جمهوری اسلامی ایران در آسیای مرکزی مبتنی بر بنیادگرایی اسلامی (با تأکید بر بُعد نرم افزاری). عملکرد گروه‌های بنیادگرا در کشورهای آسیای مرکزی، پیامدهای سیاسی-امنیتی قابل توجهی را برای منطقه حساس غرب آسیا رقم زد. نتایج حاصله فرضیه پژوهش مبنی بر "تهدیدات امنیتی ج.ا.ا در آسیای مرکزی ناشی از فعالیت‌های بنیادگرایی اسلامی در حوزه نرم افزاری شامل اندیشه مذهبی، اندیشه قومی و اندیشه نژادی است" را تأیید می‌نماید. ضمن اینکه مؤلفه اندیشه مذهبی بیشترین تأثیر را در تهدیدات امنیتی بعد نرم افزاری داشته است. (احمدی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۶۷)

ج- گونه‌شناسی تهدیدهای هیبریدی و کاربست آن در سطوح امنیت ج.ا.ایران. در این تحقیق بیشترین تهدید در سطح بین‌الملل وجود دارد. تهدیدهای هیبریدی از نظر گونه، به چهار بُعد تقسیم شده‌اند: بُعد نظامی ۱۶ نوع تهدید، بُعد سیاسی ۱۴ نوع، بُعد اجتماعی ۱۰ نوع و بُعد اقتصادی ۵ نوع تهدید. تعداد ۱۵ نوع از تهدیدهای هم‌زمان دارای دو نقش می‌باشند. (کلانتری، ۱۳۹۹: ۲۵۵) در مقاله اول تهدیدات امنیتی علیه ج.ا.ایران را ابعاد مختلف نظامی - اطلاعاتی، سیاسی - فرهنگی، اقتصادی و محیطی احصا و دسته‌بندی نموده است. در این مقاله از تهدیدات محیطی آن به عنوان وجه مشترک

استفاده شده است. در مقاله دوم به تهدیدات اندیشه مذهبی، اندیشه قومی و اندیشه نژادی پرداخته است، در این مقاله از تهدیدات قومی و مذهبی آن به عنوان وجه مشترک استفاده شده است. در مقاله سوم تهدیدات امنیتی را به سه سطح بین‌المللی، منطقه‌ای و ملی تقسیم نموده که از روش تحقیق و بخشی از مبانی نظری آن به عنوان وجه مشترک استفاده شده است. نوآوری این تحقیق نسبت به پیشینه‌های یاد شده در این است که بر اساس گفتمان واقع‌گرایی، امنیت را به سه سطح تقسیم نموده و سپس نسبت به برآورد تهدیدات و تجزیه و تحلیل آنها اقدام نموده است.

مفاهیم

تهدید^۱: هرگونه فعالیت، رفتار یا وضعیتی که برآیند آن تضعیف امنیت و توان دفاعی کشور باشد را تهدید می‌گویند. قابلیت‌ها، نیت و گاه اقدام دشمنان بالفعل و بالقوه برای ممانعت از دستیابی موفقیت‌آمیز به علایق و مقاصد ملی، به نحوی که ثبات سیاسی و امنیت ملی کشور به خطر افتد. (افتخاری، ۱۳۹۵: ۲۲)

امنیت ملی^۲: در جهان امروز امنیت ملی ماهیتی چندوجهی، پیچیده و ترکیبی پیدا کرده است. اساساً مفهوم امنیت ملی در جهان مدرن و به‌ویژه پس از گسترش فضای مجازی، ابعاد جدیدی پیدا کرده که محصول زیست در جهان نوین و پیچیده‌تر شدن نظامات اجتماعی است. نگاه سنتی به امنیت رویکردی تک‌ساحتی و مفهوم امنیت ملی در آن ماهیتی عمدتاً نظامی داشت و بیشتر با چالش‌هایی چون حمله نظامی خارجی، تجزیه‌طلبی و شورش داخلی مرتبط بود. امروز امنیت ملی متحول شده و به امری پیچیده و چندوجهی تبدیل شده است و الگوی تهدیدات از جنگ نظامی به جنگ ترکیبی تغییر پیدا کرده است. (مرندی، ۱۴۰۱: ۵۵)

تهدید امنیتی^۳: عاملی است که در آن مجموعه‌ای از ادراکات و تصورات نسبت به پدیده‌ها و رابطه‌ی آن‌ها با بقاء، کمیت یا کیفیت ارزش‌های اساسی و مورد احترام بر وجود خطر جدی یا امکان نابودی آن ارزش‌ها دلالت می‌کنند. (Richard، ۲۰۱۰: ۱۲۰)

مهم‌ترین معیار برای افتراق تهدیدات امنیتی و عمومی، مفهوم تهدیدات وجودی است و به آن دسته

1. Threat
2. National Security
3. Security threat

از تهدیداتی گفته می‌شود که با بقاء یا مرگ و زندگی یک سیستم در ارتباط باشد. این تهدیدات موجودیت یک سیستم را نشانه رفته‌اند، بنابراین برای تشخیص تهدیدات وجودی نیازمند تعیین اهداف یا موضوعات مرجع هستیم (امیری مقدم و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۶).

تهدیدات هیبریدی^۱: تهدیدات هیبریدی با استفاده از هم‌افزایی تهدیدها و ابزارهای نظامی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی با هدف ایجاد بی‌ثباتی در کشور هدف به صورت همزمان اجرا می‌گردد. رویکرد تهدیدهای هیبریدی از تخریب‌محور به تأثیرمحور تغییر یافته است. تهدید هیبریدی شامل استفاده از بازیگران دولتی یا غیردولتی از همه مولفه‌های سیاسی، اطلاعاتی، نظامی و اقتصادی با هدف ایجاد بی‌ثباتی در کشور هدف است. تهدید هیبریدی شامل گستره‌ای از حالت‌های متفاوت از جمله توانایی‌های متداول، راهکنش‌های نامنظم، انجام خشونت بی‌رویه و اغتشاش‌های جنایی است که توسط دولت‌ها یا نهادهای غیردولتی هماهنگ می‌گردد. مصادیق تهدیدهای هیبریدی عبارتند از:

۱- یک تهدید در قالب یک نبرد چندوجهی

۲- ناامنی بی‌شکل و سریع

۳- چند تهدید همزمان

۴- تهدید تکامل یافته با استفاده از تمام ابزارها و رهکنش‌ها. (کلانتری، ۱۳۹۹: ۲۶۱)

جنگ ترکیبی^۲: در جنگ هیبریدی یکی از طرفین درگیر ساختار نیروهای خود را به نوعی بهینه کرده است که از ترکیب تمام منابع موجود، متداول و غیرمتداول در یک زمینه و بستر فرهنگی منحصر به فرد استفاده کند تا اثرات خاص و هم‌افزایی در برابر یک رقیب متداول ایجاد کند. در جنگ ترکیبی صحنه نبرد با استفاده از ترکیبی از چندین ابزار متعارف و غیرمتعارف جنگی مهیا می‌شود. (مرندی، ۱۴۰۱: ۵۶) کنفرانس امنیتی مونیخ در سال ۲۰۱۵ جنگ هیبریدی را ترکیبی از ابزارهای مختلف متعارف و غیرمتعارف جنگی معرفی کرده و صحنه نبرد را با استفاده از ترکیب ابزارهای مختلف نظامی و غیرنظامی شامل هشت ابزار جنگ ترکیبی به‌دین شرح نام برده است: نیروهای ویژه- نیروهای نامنظم- چریکی- حمایت از شورش‌های محلی- جنگ اطلاعاتی و پروپاگاندا- دیپلماسی- حمله سایبری- جنگ اقتصادی- نیروی نظامی. (Munich, ۲۰۱۵, ۳۵) رهبر معظم انقلاب اسلامی اخیراً به مفهوم تهاجم ترکیبی اشاره فرمودند: تهاجم دشمن یک تهاجم ترکیبی است، یعنی جنبه اقتصادی در آن هست،

1. Hybrid Threat
2. Hybrid Warfair

جنبه سیاسی در آن هست، جنبه امنیتی در آن هست، جنبه رسانه‌ای در آن هست، جنبه دیپلماسی در آن هست، از همه جهت یک حمله ترکیبی دسته جمعی را شروع کرده‌اند، ماهم در مقابل بایستی حرکتمان حرکت ترکیبی باشد. (بیانات در دیدار با فرماندهان نه‌جا در تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۱۹)

اثر نقطه‌ای: هر اقدام، وضعیت و رفتاری که باعث کاهش یا خدشه‌دار شدن ثبات سیاسی و امنیت داخلی یک کشور شود و صرفاً در یک حوزه خاص سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، نظامی و... انجام شود تهدید نقطه‌ای نام دارد.

اثر پروانه‌ای: بال زدن یک پروانه در نقطه‌ای از جهان، می‌تواند طوفانی را در نقطه‌ی دیگری بیافریند، اثر پروانه‌ای به این معناست که تغییر جزئی در شرایط اولیه می‌تواند به نتایج وسیع و پیش‌بینی نشده در ستاده‌های سیستم منجر گردد. در نظریه آشوب یا بی‌نظمی اعتقاد بر آن است که در تمامی پدیده‌ها، نقاطی وجود دارند که تغییری اندک در آن‌ها باعث تغییرات عظیم خواهد شد و در این رابطه سیستم‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و سازمانی، همچون سیستم‌های جوی از اثر پروانه‌ای برخوردارند و تحلیل‌گران باید با آگاهی از این نکته مهم به تحلیل و تنظیم مسائل مربوط بپردازند. عبارت عامیانه "اثر پروانه‌ای" در زبان تخصصی نظریه آشوب، "وابستگی حساس به شرایط اولیه" ترجمه می‌شود. (نورانی و میرقاسم، ۱۳۹۸:۱۲)

اثر دومینویی: باعث وقوع زنجیره‌ای از اتفاقات پی در پی می‌شود. اثر دومینو یک اثر هم‌انباشته و جمعی است و هنگامی پدیدار می‌شود که یک رویداد، آفریننده و سازنده زنجیره‌ای از رخدادها باشد. این زنجیره می‌تواند قدرت زیادی را تولید کند که به صورت ترتیبی رخ می‌دهد نه همزمان یعنی تا اولی رخ ندهد، زنجیره‌های بعدی رخ نمی‌دهند. واکنش زنجیره‌ای، دنباله‌ای از واکنش‌های متوالی است که پی‌آمد هر واکنش می‌تواند نیرومندتر کردن پی‌آمد واکنش پیشین باشد. تئوری دومینو، از دیدگاه سیاسی، بدان معناست که یک کشور به حوادث و رخدادهایی که در کشور همسایه اتفاق می‌افتد، واکنش نشان می‌دهد. از این تئوری برای توضیح وقایعی مانند بهار عربی، سرکوب گروه‌های افراطی بعد از حملات ۱۱ سپتامبر و... استفاده می‌شود. بهار عربی نیز یکی از نمونه‌های تاثیر دومینویی قلمداد می‌شود. تاثیر سرنگونی رژیم دیکتاتوری تونس در سال ۲۰۱۱ به واسطه تظاهرات و اعتراضات به سرعت در شمال آفریقا و غرب آسیا گسترش یافت. خیلی زود رژیم‌های مصر و لیبی سقوط کردند. به غیر از سوریه، حکومت‌های کشورهای عربی در معرض سرنگونی قرار گرفتند. کشورهای سراسر جهان برای جلوگیری از قیام‌هایی از جنس بهار عربی، ناگزیر از انجام اصلاحات اجتماعی شده‌اند. (جزایری، ۱۳۹۸:۲)

سطوح امنیت

برخی اندیشمندان امنیت را به سه سطح جهانی، منطقه‌ای و داخلی سطح‌بندی کرده‌اند به طوری که در سطح جهانی، تحلیل عملکرد و سیاست قدرت‌های بزرگ موردنظر است اما در سطح منطقه‌ای حیطة و قلمرو تحلیل محدود می‌شود و روندها و قدرت‌های منطقه‌ای مدنظر قرار می‌گیرد. در سطح داخلی نیز سیاست‌ها و عملکرد داخلی و تأثیر آن بر امنیت تحلیل می‌شود. از دیدگاه دیگری امنیت به سه سطح جهانی، ملی و فردی تقسیم‌بندی می‌شود و از منظر دیگر امنیت را به سه سطح جهانی، بین‌المللی و ملی تقسیم کرده‌اند. (Buzan&Others, ۲۰۱۶, ۱۲۴)

وجوه امنیت (امنیت داخلی و امنیت ملی)

امنیت ملی از دو بعد کاملاً بهم پیوسته امنیت داخلی و امنیت ملی تشکیل شده است. جنبه داخلی امنیت ملی، امنیت یک ملت در مقابل تهدیدهای پیدا و پنهان در درون مرزهای ملی را شامل می‌شود. این تهدیدها می‌توانند سیاسی (مانند شورش، جدایی طلبی و...)، اقتصادی (نابسامانیها و بحرانهای اقتصادی و...)، نظامی (کودتا و جنگ داخلی) و اجتماعی (آشوب و شورش اجتماعی) باشند که هر کدام به نوعی دولت ملی را تحت فشار قرار داده و موجودیت آن را مورد تهدید قرار می‌دهند. جنبه خارجی امنیت ملی به تهدیدهای برون مرزی علیه یک دولت مربوط می‌شود که دارای ابعاد سیاسی (انزوا و اعمال فشارهای سیاسی)، نظامی (حمله نظامی یا تهدید به حمله، تقویت بنیه نظامی دشمن)، اقتصادی (مانند تحریمهای اقتصادی)، فرهنگی و اجتماعی است. امروزه این امر پذیرفته شده که به دلیل ارتباطات گسترده و نزدیکی ملل به یکدیگر، امنیت ملی در ابعاد خارجی و داخلی به یکدیگر مرتبط بوده و تحت تأثیر و تأثر یکدیگر قرار دارند. گفتمان "ملی" در دو سطح به مفهوم "تهدیدات ملی" عینیت می‌بخشد:

سطح اول - تهدیدات ملی تکثرگرا

سطح دوم - تهدیدات ملی وحدت گرا که شامل:

۱. اولویت ملت

۲. اولویت دولت

۳. ملت - دولت نسبی

۴. الگوی دولت چند ملیتی مشتمل بر: دولت فدراتیو و دولت امپریال می‌باشد. (افتخاری، ۱۳۹۵: ۳۵)

تهدید منطقه‌ای

منطقه در تلقی سنتی با تعریفی که بوزان از آن ارائه داده دارای سابقه نسبتاً طولانی بوده و به طور خلاصه عبارت است از مجموعه‌ای که حد فاصل سطوح ملی و بین‌المللی قرار می‌گیرد. این مجموعه‌ها بر مبنای وابستگی‌های امنیتی در واکنش به تهدیدات مشترک پدیدار می‌شوند. لذا "سرنوشت مشترک امنیتی" بنیاد آن‌ها را شکل می‌دهد. به تعبیر بوزان: "منطقه به معنای شبه سیستم مشخص و شهودی از روابط امنیتی بین مجموعه‌ای از دولت‌هاست که از لحاظ جغرافیایی نزدیک به یکدیگر باشند". این رویکرد با ملاحظات پررنگ جغرافیایی شناسایی شده و در حوزه‌های جغرافیایی مختلف شاهد تلاش کشورها برای ایجاد مجموعه‌های امنیتی مشترکی هستیم که شاخص اصلی آن‌ها "شناسایی تهدیدات مشترک" برای کشورهای مختلف است. از این منظر "منطقه امنیتی" عبارت است از دسته‌ای از کشورها که از حیث امنیتی، وابستگی متقابل دارند یا تصور می‌نمایند که این گونه هستند. این کشورها مستمراً تحت تأثیر یک یا چند عامل خارجی امنیتی قرار دارند. در این تلقی عامل جغرافیایی یک شرط ضروری و لازم همانند تلقی سنتی نیست. دیگر آنکه هر منطقه در بر دارنده یک یا دو قدرت محوری ولو خارج از حیطه جغرافیایی کشورهای عضو است که ایجاد انسجام و هدایت آن را عهده دار می‌باشد. نتیجه آنکه تهدیدات منطقه‌ای، متناسب با علایق امنیتی و نه محدوده جغرافیایی، فهم و درک می‌شوند. (مرادیان، ۱۳۹۷: ۱۵۷)

تهدید جهانی

در پی طرح مباحث جهانی شدن و توسعه آن به حوزه‌های مختلف اقتصادی، سیاسی یا اجتماعی، شاهد طراحی و ارائه مفهوم جدیدی از امنیت هستیم که از آن تحت عنوان "امنیت جهانی" یاد شده است. البته با توجه به رویکردی که پژوهشگران در بحث جهانی شدن اتخاذ نموده‌اند، شاهد ارائه دو تصویر متفاوت از جهانی شدن و موضوعات مرتبط به آن همانند امنیت و تهدید جهانی می‌باشیم.

گذشته از اختلاف نظرهای تبار شناختی مذکور اگر جهانی شدن را به مثابه پدیده‌ای بدانیم که در اثر آن قید و بندهای جغرافیایی که بر روابط بین بازیگران ملی حاکم است، کم رنگ شده و از بین می‌رود. در آن صورت ارتباط آن با موضوع "تهدیدات" را می‌توان در دو سطح زیر سراغ گرفت:

اول - تهدیدات جهانی سازی: جهانی شدن در این برداشت با ویژگی "تحمیلی بودن" ظهور می‌یابد.

دوم - تهدیدات جهانی شدن: اگر روایت اندیشمندانی چون "مانوئل کاستلز" مبنی بر ظهور "جوامع شبکه‌ای" را روایتی صحیح و معتبر ارزیابی نماییم، آنگاه با تصویر تازه‌ای از تهدیدات جهانی مواجه خواهیم بود. با این تفسیر چند دسته از تهدیدات جهانی را می‌توان شناسایی کرد:

الف - تهدیداتی در عرصه جهانی وجود دارند که "حیات جمعی ایمن" کلیه بازیگران را تهدید می‌نمایند. لذا می‌توانند برای تمامی بازیگران خطر ساز باشند.

ب - تهدیداتی وجود دارند که اگر چه بالفعل برخی کشورها را در مخاطره افکنده‌اند، اما از آن حیث که محصول اقدامات فراملی هستند و یا اینکه تبعات آن‌ها قابلیت توسعه و فراگیری دارند، تهدید جهانی به شمار می‌آیند.

ج - تهدیداتی وجود دارند که اگر چه محصول اقدام بازیگرانی خاص هستند و یا طیف خاصی را مدنظر قرار می‌دهند، اما به دلیل ارتباطات وسیع جهانی، توسعه فزاینده یافته و به اشکال گوناگون در سایر بخش‌های شبکه ظهور می‌نمایند.

نتیجه آنکه "تهدیدات جهانی" بر خلاف "تهدیدات ناشی از جهانی سازی" رویکرد کامل‌تری داشته و موضوعاتشان "جامعه جهانی" می‌باشد. البته این به آن معنا نیست که کلیه مصادیق مطرح در ذیل این بخش، موضوعات مورد علاقه تمامی بازیگران هستند، اما در مقام تعریف معمولاً رعایت این وجه مورد تأکید همگان می‌باشد.

چارچوب نظری پژوهش

الگوی تهدید-امنیت

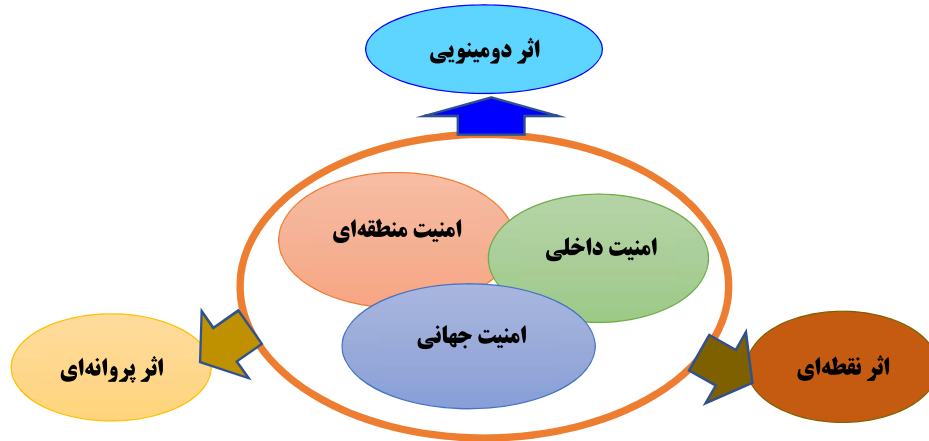
اصلی‌ترین کارکرد دولت‌ها و حکومتها بحث تامین امنیت است. از حفظ امنیت مرزها گرفته تا حفظ امنیت شهرها و تامین امنیت شهروندان. هر چند در مورد امنیت ملی تعاریف مختلفی ارائه شده اما مفهوم امنیت ثابت است، ولی محتوای جغرافیایی - سیاسی امنیت تابع شرایط زمان و مکان تغییر می‌کند. بنابراین می‌توان گفت: امنیت ملی عبارت است از شرایطی که در آن منافع ملی و ارزش‌های داخلی یک ملت از گزند خطرها و تهدیدهای داخلی و خارجی دور نگاه داشته شود. به گفته دیگر، توان جامعه در حفظ و پیگیری منافع ملی و بهره‌گیری از فرهنگ و ارزش‌های داخلی به دور از تهدیدهای داخلی و خارجی را امنیت ملی می‌گویند. این امنیت، نزد هر ملتی تفسیر ویژه آن ملت را دارد. (فیروزی، ۱۳۸۸: ۱۵) تعریف بالا مبتنی بر الگوی تهدید-امنیت است. این الگو بر

محور ناامنی متمرکز است. یعنی اینکه یک روی سکه امنیت را توجه قرار می‌دهد و امنیت را کاملاً در فقدان تهدیدات علیه امنیت معنا می‌کند این الگو یکی از مسلط‌ترین و اصلی‌ترین الگوها در تحلیل مسائل امنیتی است. در چارچوب الگوی تهدید امنیت سه روش شناسی تحلیل امنیتی قابل طرح است. اولین روش: روش موازنه تهدید است که توسط استفن والت مطرح گشته است. نظریه دوم تهدیدات وجودی است که از سوی باری بوزان مطرح شده و سومین روش نظریه تهدیدات سیاسی شده است که از سوی محمد ایوب مطرح گشته است. روش نظریه موازنه تهدید در سطح بین‌المللی مطرح است و تحلیل رفتار امنیتی کشورها در سطح بین‌المللی را موازنه بر اساس تهدید قلمداد می‌نماید. در روش تهدیدات وجودی امنیت ملی صرفاً از طریق درک معقول از ماهیت تهدید و آسیب‌پذیری‌ها امکان پذیر است. بر این اساس شناخت محیط امنیتی در واقع شناخت ناامنی در چنین محیطی معرفی شده است. الگوی تهدید سیاسی شده که از سوی محمد ایوب مطرح است رابطه میان نبود تناسب عددی و درگیری‌های داخلی یا در بین کشور جهان سوم رخ داده است و عدم بلوغ و توسعه سیاسی آنان توجه می‌کند. بنابراین این الگو به دو جریان از زمان پایان جنگ سرد تکیه دارد اول آنکه بخش وسیعی از درگیری‌ها در جهان سوم اتفاق افتاده است. دوم آن که اغلب این درگیری‌ها در درجه اول داخلی بودند و یا یک عنصر داخلی در آن دخالت داشته است. در الگوی تهدیدات سیاسی شده دو نکته مهم وجود دارد: اول آنکه تهدیدات سیاسی نسبت به سایر تهدیدات امنیت ملی برجسته می‌گردد. ثانیاً تمامی تهدیدات ممکن در این چارچوب جای می‌گیرد. محیط تهدید در الگوی تهدیدات سیاسی شده بسیار گسترده و در سطح سه گانه داخلی منطقه‌ای و بین‌المللی قابل شناسایی است. در الگوی تهدیدات سیاسی شده، منظور از مفهوم سیاسی شده انتصاب تهدیدات و حکومت است یعنی صرفاً تهدیداتی که به نوعی از نظر مقاومت تهدید قلمداد شوند در زمره تهدیدات امنیتی جای می‌گیرند. (رضاقلی، ۱۳۹۷: ۶۳)

پیروان مکتب واقع‌گرایی تهاجمی، دولت‌ها را بازیگر اصلی صحنه روابط بین‌الملل دانسته و معتقدند که برون‌داد قدرت‌های بزرگ، تعیین‌کننده سیاست‌های بین‌المللی است. (Schweller, ۲۰۱۹: ۹۰-۱۲۱) این نظریه-پردازان در حوزه امنیت به مسائلی همچون، امنیت بین‌الملل، بقاء، مسائل امنیتی مبتنی بر محور نظامی، خود اتکایی در تحصیل امنیت، دولت محوری در مرجع امنیت و حرج و مرج طلبی، می‌پردازند. (Mearshiemer, ۲۰۲۰: ۴) این دیدگاه متکی به نظریه موازنه قوا بوده و به همین دلیل منطق حاکم بر روابطشان با دیگران بر اساس قاعده حاصل جمع صفر است. (Taliafero, ۲۰۱۵: ۸)

مدل مفهومی پژوهش

در این مقاله تهدیدات به سه سطح داخلی، منطقه‌ای و جهانی با اثر نقطه‌ای، دومینویی و پروانه‌ای تقسیم و تعریف شده است. طبق شکل زیر ابتدا تهدیدات سطح‌بندی می‌شوند و سپس نوع اثر آن (نقطه‌ای، دومینویی و پروانه‌ای) مشخص می‌گردد.

شکل شماره (۱): مدل مفهومی تحقیق

روش‌شناسی پژوهش

در این تحقیق، پژوهشگر صرفاً سطوح تهدیدات امنیتی را بررسی نموده است، بنابراین به روش پژوهش توصیفی و تبیینی و بصورت آمیخته (کیفی و کمی) انجام گردیده است. نتایج پژوهش کاربردی و تصمیم‌گرا می‌باشد و می‌تواند مورد استفاده تصمیم‌گیرندگان بخش‌های حاکمیتی، کشوری و لشکری قرار گیرد. لذا نوع پژوهش توسعه‌ای- کاربردی است. قلمرو تحقیق از نظر زمانی، پس از جنگ روسیه و اوکراین در سال ۲۰۲۱ تا سال ۲۰۲۵ می‌باشد. از نظر مکانی، شامل جغرافیای ج.ا.ایران می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق از صاحب‌نظران و نخبگان حاکمیتی، کشوری و لشکری که حداقل دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد بوده و سه سال به عنوان مدیر در بخش‌های دولتی و لشکری انجام وظیفه کرده باشند تشکیل شده است. تعداد جامعه نمونه ۷۵ نفر می‌باشد. چون جامعه آماری کمتر از ۱۰۰ نفر می‌باشد، نمونه‌گیری به صورت تمام شمار و ۷۵ نفر می‌باشد. اطلاعات این تحقیق از دو روش "میدانی" و "بررسی اسناد و مدارک" (کتابخانه‌ای علمی و تخصصی) گردآوری شده است. در روش کتابخانه‌ای، ادبیات موضوع و اطلاعات نظری مورد نیاز با جست‌وجوی کتابخانه‌ای تخصصی، به دست آمده است. در روش میدانی، پرسشنامه‌ای تنظیم شد که ۲۰ پرسش بسته آن از طریق طیف لیکرت در پنج سطح طبقه‌بندی گردید.

تجزیه و تحلیل کیفی یافته‌های پژوهش

هنجارهای هویت ساز امنیت ملی ج.ا.ایران از چهار منبع و نظام معنایی بین الاذهانی ناشی می‌شوند: ملی‌گرایی یا ایران‌گرایی، اسلام‌گرایی شیعی، جهان‌سوم‌گرایی و گفتمان یا نظام ارزشی بین‌المللی حاکم بر روابط بین‌الملل. هر یک از این ساختارهای معنایی حول یک نقطه کانونی و مفهوم محوری شکل می‌گیرد و بر عنصر یا عناصر خاصی از امنیت ملی ایران تأکید می‌ورزد. ملی‌گرایی بر ملیت ایرانی استوار است و "ایرانیت" مفهوم کانونی و قوام بخش آن می‌باشد. اسلام‌گرایی شیعی، ملیتی بر آموزه‌های اسلام شیعی است و "اسلامیت" نقطه کانونی و مرکزی آن را تشکیل می‌دهد. جهان‌سوم‌گرایی، بر اساس اصول و اهداف جنبش غیرمتعهدهاست که اندیشه محوری آن "عدم تعهد" می‌باشد. گفتمان بین‌المللی، حول مفهوم دولت ملی شکل می‌گیرد که هنجار و عنصر زیربنایی آن اصل حاکمیت ملی است. بنابراین جمهوری اسلامی حکومتی است "ایرانی"، "اسلامی شیعی"، "غیر متعهد" و "دارای حاکمیت" که متضمن و مستلزم هنجارهای مبتنی بر ارزش‌های خاص می‌باشد.

تهدیدات امنیتی داخلی

اپوزیسیون! راهبرد فشار حداکثری بر ج.ا.ا. از طریق تحریم‌های هدفمند و گسترده توسط آمریکا در کنار اهداف براندازن داخلی و خارجی در کوتاه‌مدت، سبب تشدید بحران اجتماعی در جامعه شده و این موضوع باعث تهدیدی جدی برای بی‌ثباتی سیاسی کشور و شکل‌گیری اعتراضات اجتماعی و تبدیل آن به اغتشاشات می‌باشد. شکل‌گیری اغتشاشات ۱۴۰۱ در این راستا می‌باشد. بررسی روند اعتراضات اجتماعی و اغتشاشات صورت گرفته نشانگر آن است که روند اعتراض و اغتشاش در ایران، به سوی سازمان‌یافتگی و خشونت بیشتر، غیرمتمرکز و هوشمند سوق یافته و جامعه ایرانی شاهد حرکت از غالب "کنش جنبشی" به سوی "کنش شورشی" است.

چالش‌های قومی-مذهبی: سال ۱۴۰۰ از سوی برخی افراد اهل سنت مانند گرگیج تحرکات مسمومی صورت گرفت که از سوی برخی دیگر مانند مولوی عبدالحمید هم دنبال شد. خطر سرریز شدن اعتراضات معیشتی و آبی به حوزه قومی و مذهبی وجود دارد و باید مانع از این به هم پیوستگی شدن شد تا این مطالبات رنگ و بوی دینی و قومی به خود نگیرد.

1. Opposition.

اثر تصویب برخی قوانین: با احتمال بالا تصویب برخی قوانین ممکن است پیامدهایی در حوزه دفاعی و امنیتی برای کشور دربرداشته باشد. قانون مورد نظر مجلس برای نگهداری از حیوانات خانگی، قانون مربوط به مدیریت فضای مجازی، قوانین مالیاتی جدید و قانون مورد نظر برای نحوه کاربرد سلاح توسط نیروی انتظامی، می‌تواند با اقدامات اعتراضی و یا در صورت اجرا با بازخوردهای میدانی و مشهود امنیتی و اجتماعی همراه شود. در تصویب این قوانین نباید تندروری و عجله کرد و بدون پیوست اجتماعی و سیاسی و امنیتی اقدام نمود.

تهدیدات امنیتی ناشی از تغییرات اقلیمی: یکی از چالش‌های اساسی جهان در سال‌های اخیر، تغییرات اقلیمی و موضوع گرم شدن کره زمین است. این امر به دلیل تبعات آن همچون کاهش آب شیرین، خشک‌سالی، بیابان‌زایی و افزایش ریزگردها، زمینه‌ساز کمبود مواد غذایی، مهاجرت اجباری و بیکاری می‌شود. جمهوری اسلامی ایران نیز گریزی از بحران‌های ناشی از تغییرات اقلیمی ندارد و بلکه به دلیل واقع شدن در منطقه غرب آسیا که یکی از مناطق تحت تأثیر از این تغییرات است دارای بحران‌های فزاینده در این زمینه است. برآوردها و روندهای کنونی مؤید تشدید بحران‌های اقلیمی در سال ۱۴۰۱ همچون خشک‌سالی و همچنین بروز ریزگردها است که نتیجه آن آسیب به بخشی از زنجیره تأمین مواد غذایی در کشور خواهد بود و منجر به تداوم اعتراض بخش‌های آسیب‌پذیر همچون کشاورزان از این روند خواهد بود. به نظر می‌رسد در سال ۱۴۰۱، شاهد افزایش نارضایتی‌ها در مناطق مختلف کشور از جمله مناطقی همچون: استان اصفهان، استان خوزستان و خراسان‌ها باشیم.

اثر تصمیمات غیرکارشناسی دولت: با احتمال بسیار بالا، تصمیمات اشتباهی که حکمرانی نادرست در زمینه‌های اقتصادی، آبی و اجتماعی اتخاذ کند، موجب اثرات امنیتی برای کشور به شکل ناآرامی خواهد بود. با توجه به وضعیت مستعد کنونی در داخل کشور برای اقدامات اعتراضی، جایی برای آزمون و خطا و ریسک کردن وجود ندارد و اثر تصمیمات اشتباه به سرعت خود را نشان خواهد داد. نحوه اجرای حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی، گران کردن محتمل بنزین و سایر انواع سوخت و نحوه برخوردار نمودن اقشار مختلف از یارانه می‌تواند اثرات امنیتی میدانی قابل توجهی در پی داشته باشد.

اقدامات ضد امنیتی فردی: روند دیگری که در چند سال گذشته در کشور بُعد گسترده و پررنگ تری به خود گرفته، اقدامات ضد امنیتی، انفرادی و غیر سازمان یافته از سوی افراد معمولی است که هم علیه جامعه و هم علیه اقدار خاص (مانند روحانیت یا نیروهای مسلح) صورت می گیرد. سنگ پراکنی به سوی خودروهای عبوری، تخریب اموال شهروندان و آتش زدن آن، حمله با چاقو به روحانیت یا افراد نظامی مانند آنها، باید با هشیاری بیشتر و سرعت عمل متقابل همراه شود. همین طور جرایم مسلحانه محتمل است که افزایش پیدا کند و این روند صدمات جانی و جسمی بیشتری برای نیروی انتظامی ایجاد خواهد کرد.

اقدامات ضد امنیتی گروه‌های معاند: بُعد داخلی شامل مقابله با گروه‌های معاند نظام و سایر گروه‌های تکفیری و تروریستی است و جاسوس‌های داخلی است که غفلت از آنها باعث ایجاد ناامنی و بی ثباتی داخلی می گردد. بُعد خارجی شامل تهدیدهای نظامی و بی اثر آمریکا، رژیم صهیونیستی و سایر گروه‌های تروریستی منطقه‌ای و جهانی علیه ج.ا.ایران است، مقام معظم رهبری بارها فرمودند که جنگ نمی شود و آمریکا توان اجرای جنگ علیه کشورمان ندارد، به همین دلیل معظم له فرمودند: که جنگ نمی شود، مذاکره نمی کنیم و مقاومت می-کنیم. این گزاره راهبردی مقام معظم رهبری بیانگر این است که گروه‌های معاند و دشمنان خارجی توان براندازی نظام ج.ا.ایران را ندارند.

امنیت زیرساخت‌ها و اموال: با احتمال بالا، اقداماتی در حوزه سرقت از زیرساخت‌ها و اموال عمومی، به شکل سرقت از خطوط برق، پل‌ها، علائم جاده‌ای، اقلام پارک‌ها و غیره به سبب تشدید وضعیت معیشتی دشوار، بیشتر خواهد شد. در زمینه اقدامات بازدارنده در برابر سرقت این اموال نیاز به توجه بیشتری وجود دارد. برخی سرقت‌ها مانند سرقت سوخت از خطوط لوله‌های انتقال، پیامد اقتصادی و صنعتی سنگین تری در پی خواهد داشت.

اقدامات جاسوسی و خرابکاری دشمن در داخل: با احتمال بالا در سال ۱۴۰۱ اقدامات خرابکارانه دشمن به طور مشخص رژیم صهیونیستی علیه برنامه هسته‌ای و نظامی کشور ادامه می یابد و تشدید می شود. در صورتی که توافق هسته‌ای در وین به نتیجه برسد و اورانیم غنی شده از ایران خارج شود، احتمال کمتری برای خرابکاری در بخش هسته‌ای وجود دارد. گرچه در حوزه ساخت

سانتریفیوژ و اقلام دیگر، خرابکاری دشمن همچنان ادامه خواهد داشت و حوادثی مانند حادثه حمله به مجتمع تسا ادامه خواهد یافت. در مورد اقدامات پنهان علیه بخش نظامی کشور، انهدام و خرابکاری در تاسیسات ساخت موشک و پهپاد بسیار محتمل است.

مسائل مرزی داخلی: با توجه به تشدید محتمل وخامت وضعیت اقتصادی و معیشتی، اقداماتی مانند کولبری، انتقال ته لنجی و سوخت بری در غرب، جنوب شرق و جنوب کشور تشدید خواهد شد. به همین سبب تقابلات میان نیروهای مرزبانی با موارد این چنینی و آتش گشودن به مسائل نامشکوک هم افزایش خواهد یافت. با توجه به کاربرد مهمات جنگی واقعی، تلفات این حوادث نیز افزایش یافته و زمینه را برای اعتراض بازماندگان قربانیان فراهم خواهد کرد. کوشش دولت برای کاهش قاچاق و محدود ساختن کسب درآمد از این شیوه‌ها هم محتمل است که با مقاومت جوامع محلی و نارضایتی آنان مواجه شده و تشدید تنش میان نیروهای مرزبانی و نیز سایر نیروهای امنیتی با آنان را موجب شود.

حوادث طبیعی: با توجه به اینکه در شرایط بلایای طبیعی مانند سیل و زلزله، مطالبه مردم و نیز مطالبه مقام معظم فرماندهی کل قوا همیاری و کمک رسانی نیروهای مسلح است، باید برای آینده با آمادگی و هوشیاری بیشتر عمل کرد که برخی کاستی‌های سال‌های قبل در زمینه نحوه کمک رسانی تکرار نشود. در تابستان مسأله خشکیدگی در برخی مناطق و نیاز به انتقال آب، می‌تواند با اقدامات پیشگیرانه و همیارانه نیروهای مسلح حل و فصل شود.

افزایش تمایل به مهاجرت نخبگان و تبعات ناشی از آن: افزایش تمایل به مهاجرت دو آسیب را برای کشور آسیب در پی دارد، نخست، کمبود نیروی متخصص که خود زمینه‌ساز بروز چالش‌های در حوزه‌های مختلف اجرایی و اقتصادی کشور خواهد بود، دوم، تمایل به مهاجرت منجر به افزایش نفوذ و به اصطلاح پنجره‌های باز در کشور می‌شود، زیرا تمایل برخی از نخبگان برای خروج از کشور فضایی را فراهم می‌کند تا سرویس‌های امنیتی رقیب بتوانند از طریق متقاضیان مهاجرت اطلاعات حساس اخذ نمایند که ممکن است منجر به تهدیدزایی برای کشور در سال ۱۴۰۱ شود.

اعتراضات صنفی: در حوزه اصناف خاص به سبب مشکلات مالی دولت و وضعیت نامشخص اقتصادی، اعتراضات صنفی با احتمال بالا امکان وقوع دارد. در حوزه حمل و نقل شهری، نفت، نیرو، آموزش و پرورش و بهداشت، این اعتراضات محل تاثیر و تخریب بیشتری دارند و هوشیاری در برابر آنها ضرورت بیشتری دارد. اولویت در تخصیص منابع و نحوه مدیریت امنیتی مقابله با این اعتراضات باید با سایر موارد متفاوت باشد.

اغتشاشات چند حوزه‌ای و ترکیبی در گام دوم انقلاب اسلامی: اعتراضات سیاسی و اجتماعی در چند سال گذشته بی‌وقفه در اشکال ایدئولوژیک، اقتصادی، سیاسی، امنیتی و صنفی جریان داشته و با شروع موج جدید اعتراض‌های فراگیر در ایران، به دنبال سیاست آزادسازی قیمت‌ها، حذف ارز ترجیحی و گسترش بحران‌های اقتصادی - معیشتی، تجمع‌های اعتراضی به شکل چند حوزه‌ای و ترکیبی تبدیل شده است. اغتشاشات نوین از وزن و توان ترکیبی جدید، برای مقابله با دولت و نظام حاکم استفاده خواهند کرد. اغتشاشگران به نسبت تغییرات، چهره جدیدی به خود گرفته‌اند و انتظار می‌رود این مسیر ادامه داشته باشد. پس اغتشاشات در گام دوم انقلاب اسلامی بصورت "دومینویی" و "هیبریدی" انجام می‌شود. این اغتشاشات ترکیبی از جنس ایدئولوژی و اقتصادی و سیاسی و صنفی می‌باشند. مهار و کنترل اغتشاشات ترکیبی و چند حوزه‌ای (اقتصادی - سیاسی - ایدئولوژیک - امنیتی)، برای دولت و سازمان‌های اطلاعاتی و امنیتی سخت و پرهزینه می‌باشد.

تهدیدات دوقطبی‌سازی در فضای روانی جامعه: آمریکا در راستای تحقق راهبرد "فروپاشی از درون و فشار از بیرون" پروژه دوقطبی‌سازی را طبق اولویت‌های زیر انجام می‌دهد: اولویت اول "شبیخون فرهنگی" اولویت دوم "تانوی سیاسی" اولویت سوم "تروریسم اقتصادی". این سه مرحله همان فروپاشی از درون است. اولویت چهارم آن "تهدید نظامی" یا فشار از بیرون است. با توجه به شرایط محیط داخلی و خارجی انواع دوقطبی‌سازی به شرح زیر می‌باشد:

الف - دوقطبی‌سازی فرهنگی: (دوگانه آزادی - اجبار دوگانه فرهنگ غربی - اسلامی)

ب - دوقطبی‌سازی سیاسی: (دوگانه مذاکره - مقاومت هسته‌ای و دوگانه دولت - نظام)

پ - دوقطبی‌سازی اقتصادی: (دوگانه معیشت - حفظ نظام)

ت - دوقطبی‌سازی امنیتی: (دوگانه مقاومت - معیشت دوگانه موشک - معیشت)

دور شدن از هویت اسلامی (بحران هویت): هویت ملی برای یک ملت به منزله روح برای بدن است که فقدان آن به منزله مرگ خواهد بود. اگر ملتی از گذشته خود بُرید به یک ملت بی شناسنامه و بی هویت تبدیل خواهد شد که می‌توان آن را به هر کجا کشاند و هر آینده‌ای را برای آن ترسیم کرد. شاید یکی از مشکلات جامعه امروز ما این باشد که دشمن توانسته است بخشی از نسل جدید ما را با هویت خود بیگانه کند. در واقع با تضعیف هویت روح اعتماد به نفس و خود باوری نیز آسیب جدی می‌بیند.

مصرف گرایی و اشرافیگری: متأسفانه روند مصرف گرایی و روی آوردن به اشرافی‌گری و تجمل‌گرایی شتاب بیشتری در جامعه به خود گرفته که آثار مخربی را می‌تواند داشته باشد و امنیت ملی کشور را به چالش بکشد. از سوی دیگر رواج اشرافیگری و تجمل‌گرایی در جامعه و شیوع آن در بدنه حکومت و برخی مسئولان را می‌توان از دیگر چالش‌های امنیت ملی ج.ا.ایران بر شمرد.

تهدیدات امنیتی منطقه‌ای

پیمان صلح ابراهیم: تعدادی از کشورهای عربی روابط خود را با رژیم صهیونیستی آشکار کرده و به مناسبات دوجانبه صورت رسمی و عادی داده‌اند. آمریکاییها و صهیونیست‌ها از هر فرصتی استفاده می‌کنند که تا حد امکان به رژیم صهیونیستی هویت خاورمیانه‌ای (غرب آسیا) ببخشند و رژیم را در منطقه ادغام کنند. به عنوان مثال: برای تغییر هویت عربی - اسلامی منطقه غرب آسیا به گونه‌ای که رژیم صهیونیستی را نیز در برگیرد، توافق عادی سازی روابط امارات و بحرین با رژیم صهیونیستی را "آبراهام" نام نهادند.

تشدید حملات رژیم صهیونیستی در سوریه: روند حملات هوایی رژیم صهیونیستی به سوریه در سال ۱۴۰۰ ادامه یافت. این حملات گرچه با پاسخ پدافند سوریه مواجه شد، اما نتوانست هیچ جنگنده صهیونیستی را سرنگون کند. یک علت، استفاده وسیع رژیم صهیونیستی از مهمات دورایستا و دلیل دیگر، بُرد کم و توان تفکیک راداری پایین سامانه‌های دفاع هوایی سوریه است.

همکاری اطلاعاتی و امنیتی کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس با رژیم صهیونیستی: عمده‌ترین تهدید صورت گرفته از جانب این کشورها، تعمیق همکاری اطلاعاتی و نظامی با رژیم صهیونیستی است. ابعاد این همکاری مشخص نیست اما بدون تردید از ابعاد آموزش و

تبادل اطلاعات فراتر می‌رود. بحرین اولین کشوری بوده که با رژیم صهیونیستی توافق رسمی و آشکار همکاری امنیتی و اطلاعاتی امضا کرده است. بسیار محتمل است رژیم صهیونیستی، زیرساخت های شناسایی الکترونیک و سیگنالی و راداری مفصلی را در این کشورها نصب کند تا کلیه تحرکات نظامی در نیمه جنوبی ایران را مورد رصد قرار دهد.

حضور امنیتی رژیم صهیونیستی در خلیج فارس: روند امنیتی بسیار مهم دیگر حضور امنیتی رژیم صهیونیستی در کشورهای حاشیه خلیج فارس بوده است. رژیم صهیونیستی با بحرین قرارداد آشکار همکاری اطلاعاتی و امنیتی امضا کرد. این همکاری به جز بعد آموزشی و تبادل اطلاعات، شاید ابعاد دیگر عملیاتی هم به خود بگیرد که در حوزه سیگنالی، سایبری، الکترونیک، عملیات پنهان و ارتباط با اپوزسیون مسلح معنا پیدا کند. درگذشته سرویس اطلاعاتی بحرین با برخی گروه‌های اشرار مسلح در بلوچستان تماس برقرار کرده و از آنها خواسته بود در ازای پول اقدامات مسلحانه و تروریستی علیه جمهوری اسلامی ایران صورت دهند. این خطر هست که رژیم صهیونیستی دوباره این خط ارتباطی را فعال کند. چنانکه اکنون آشکار شده، رژیم صهیونیستی با گروهک ریگی هم تماس برقرار کرده بود و خود را به عنوان آمریکایی به آن تروریست معرفی کرده و او را فریب داده بود.

تهدیدات نظامی رژیم صهیونیستی علیه ایران: اصلی ترین تهدید نظامی، اطلاعاتی و امنیتی که فراروی جمهوری اسلامی ایران قرار دارد رژیم صهیونیستی است. این رژیم در کلیه عرصه‌ها اعم از سایبری، دریایی، هسته‌ای و موشکی، زیرساختی، اطلاعاتی و جنگ روانی، دست به اقدامات متعدد، ضد جمهوری اسلامی ایران زده است. هیچ بازیگر دیگری نه دارای اراده انجام اقدامات مشابه علیه ایران بوده و نه حتی توان انجام این اقدامات را به دلیل ملاحظات سیاسی و بین‌المللی داشته است. حتی آمریکا با وجود در اختیار داشتن امکانات نظامی و اطلاعاتی و اقتصادی به مراتب گسترده‌تر، به دلیل محذورات سیاسی داخلی و خارجی و محذورات حقوق بین‌المللی، مانند این رژیم اقدام به گردن کشی و تجاوز نمی‌کند. تهدیدات رژیم صهیونیستی علیه جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۴۰۱ در محورهای زیر قابل اشاره است:

الف) هدف قرار دادن کشتی‌های متعلق به جمهوری اسلامی ایران در آب های بین‌المللی به بهانه انتقال اسلحه برای نیروهای مقاومت و یا برای وارد کردن ضربه اقتصادی، حیثیتی، تبلیغاتی و انتقامی به نظام.

ب) هدف قرار دادن اهداف صنعت هسته‌ای و موشکی و پهپادی در داخل کشور برای تضعیف توان

ایران در این حوزه‌ها و نیز تضعیف حمایت از مقاومت و توان دفاعی کشور به خصوص بخشهای تولید کننده سانتریفیوژ، تولید سوخت موشک، موتور موشک، پهپادها و ...

ج) حملات سایبری با تصور ایجاد فشار اقتصادی و روانی بر نظام و مخدوش کردن رابطه آن با مردم
د) هدف قرار دادن برخی فرماندهان نیروهای مسلح به خصوص در سپاه پاسداران و نیروی قدس با هدف انتقام از این شخصیتها به سبب حمایتشان از مقاومت و یا حذف فیزیکی برخی دانشمندان و محققان کشور در زمینه هسته‌ای و موشکی و پهپادی و سایبری با هدف ارباب سایر افراد برای خوداری از همکاری با نظام در این زمینه‌ها

ه) نفوذ به درون مجموعه‌هایی از نیروهای مسلح که دارای وظایف حساس هستند با هدف جمع‌آوری اطلاعات و انجام عملیات خرابکارانه.

ذکر این توضیح ضرورت دارد که روش اطلاعاتی و عملیاتی رژیم صهیونیستی، روش موسوم به دانش بنیان است. به این معنا که دقیقاً به نقاط قوت دشمنش باید ضربه بزند و کلیه اقدامات جمع‌آوری و تحلیل باید معطوف و متمرکز بر روی یک هدف باشد. به همین سبب جستجوی عوامل رژیم، باید تنها در گلوگاه‌های مشخص صورت گیرد و نباید تصور شود رژیم صهیونیستی اقدام به جمع‌آوری پراکنده نموده و در هر حوزه‌ای به دنبال جذب منبع و عامل است.

عضویت رژیم صهیونیستی در سنتکام: آمریکا برای تمرکز بر پرونده چین، ناگزیر است عمده توان خود را به شرق آسیا معطوف کند. بر این اساس در غرب آسیا بخشی از مأموریت‌ها را به رژیم صهیونیستی واگذار می‌کند. پیش‌نیاز ورود به چنین مرحله‌ای نیز سازش‌های کشورهای عربی با رژیم صهیونیستی بود که با تلاش و تعجیل آمریکا انجام شد. بعد از این جابجایی، هم در بیانیه‌های رسمی و هم در رسانه‌های صهیونیستی و غربی، تقویت همکاری نظامی رژیم صهیونیستی و کشورهای حوزه خلیج فارس در رویارویی با جمهوری اسلامی ایران، همسو کردن شرکای اصلی آمریکا در مقابله با تهدیدهای مشترک و ایجاد ارتباط و هماهنگی ارتش رژیم صهیونیستی با فرماندهان نظامی در کشورهای عربی، به عنوان هدف عمده ترامپ از صدور فرمان انتقال رژیم صهیونیستی به سنتکام، برجسته‌سازی شد. عضویت رژیم صهیونیستی در سنتکام، نه در معادلات سیاسی و نه در معادلات نظامی، تغییر ماهوی ایجاد نکرده است. تغییر حوزه حمایتی رژیم صهیونیستی از یوروکام به سنتکام، به معنای توانمندی بیشتر یا محوریت یافتن رژیم در روندهای نظامی و امنیتی منطقه نیست، بلکه نشانه احساس خطر رژیم صهیونیستی از جانب محور مقاومت است.

ناامنی رژیم صهیونیستی در سوریه: در سوریه وضعیت مخاصمه منجمد که در چند سال اخیر ادامه داشته همچنان تداوم خواهد یافت. از ناحیه گروه های مستقر در ادلب تهدیدی متصور نخواهد بود. اما رژیم صهیونیستی همچنان اصلی ترین تهدید و عامل مخرب امنیتی در سوریه هم برای ایران و هم برای دولت سوریه باقی خواهد ماند. رژیم صهیونیستی، استراتژی خود در مورد ایران و محور مقاومت در سوریه را بر اساس ممانعت از ایجاد تهدید مرزی و سپس تهدیدات عمقی قرار داده است. به این صورت که در منطقه جولان و درعا، مانع از استقرار تجهیزات نظامی سنگین شود اما حضور نفرت پیاده را تحمل کند و در مناطق مرکزی و شرقی سوریه هم توان دورایستای موشکی، راکتی و پهپادی را هدف قرار دهد.

روابط رژیم صهیونیستی با آذربایجان: آنچه در روابط دوجانبه آذربایجان و رژیم صهیونیستی که حساسیت های بسیار فراوانی را به ویژه از سوی ایران برانگیخته است، گسترش بی سابقه همکاری های دفاعی، اطلاعاتی و نظامی دو کشور است. امری که مقامات ایرانی آشکارا آن را تهدیدی علیه امنیت ملی ایران تلقی نمودند.

مناسب ترین گزینه برای رژیم صهیونیستی در قفقاز جنوبی، کشور آذربایجان است که ضمن برخورداری از قرابت جغرافیایی، روابط نسبتاً سرد و گاهی پرتنش را با ایران در طی دو دهه اخیر تجربه نموده است که ریشه در عواملی چون تعارض وجود حاکمیت دینی و سکولار در نظام های سیاسی دو کشور، اختلاف نظر در مسئله رژیم حقوقی دریای خزر، سیاست های اقتصادی متفاوت دو کشور در حوزه منابع انرژی و نفت، بحران قره باغ و تنش بین آذربایجان و ارمنستان و نیز عضویت و همکاری آذربایجان با نهادهای یورو - آتلانتیکی دارد.

همکاری ترکیه و آذربایجان: توسعه همکاری های نظامی - دفاعی و تجهیز ارتش جمهوری آذربایجان به جنگ افزارهای نظامی پیشرفته و سیستم های اطلاعاتی - ارتباطی مدرن جهان مورد توافق قرار گرفت. تبادل پرسنل برای تقویت توانایی های دفاعی و امنیتی نظامی، سازماندهی آموزش و تمرینات مشترک، افزایش قابلیت همکاری نیروهای مسلح دو کشور، همکاری نزدیک در مدیریت سلاح و مهمات بر اساس فناوری های مدرن و فعالیت های هماهنگ نهادها و سازمان های مُجاز برای نیل به این مقصود. شاید این ایده ترکیه در تداوم همان سیاست چند سال پیش است که ایده آن، ابتدا به عنوان "ارتش مشترک تُرک" مطرح شد.

قراردادهای دفاعی عراق و ترکیه: دو کشور در زمینه نگهداری و به روز رسانی سیستم تسلیحاتی یکدیگر و انتقال فناوری، آموزش، اطلاعات و اسناد با یکدیگر همکاری خواهند کرد. براساس توافق دو کشور، دولت های آنکارا و بغداد در زمینه صنایع دفاعی با هدف پیگیری روند پیشرفت پروژه های مشترک نشست های دوره ای برگزار خواهند کرد. همچنین هیأت های فنی و کارشناسان صنایع دفاعی دو کشور با یکدیگر دیدار خواهند کرد.

تشدید حملات پهبادی ترکیه: ترکیه برای مقابله با گروه پ.ک.ک در سوریه و عراق، روشی مانند روش آمریکا در برخورد با القاعده را در پیش گرفته و آن روش، کاربرد وسیع حملات پهبادی برای شکار افراد است. چون ترکیه نمی تواند به طور مستقیم و زمینی دست به عملیات نظامی در شمال عراق و شمال سوریه بزند، این روش را به عنوان کم هزینه ترین و پربازده ترین روش نظامی انتخاب کرده است که روند آن در سال آتی هم رو به رشد خواهد بود. ترکیه حملات راکتی اخیر به پایگاه های خود در شمال عراق را از چشم حشدالشعبی می بیند.

دولت آینده عراق و اختلاف شیعی - شیعی: تحركات داعش در عراق به رغم هلاکت خلیفه دوم این گروهک تروریستی افزایش خواهد یافت و اختلافات داخلی سیاسی در این کشور، زمینه را برای احیای تحركات داعش فراهم خواهد ساخت. با توجه به وضعیت سیاسی و اختلافات موجود بین سیاسیون عراق و با توجه به ازدیاد حملات مسلحانه مختلف در این کشور که کسی مسئولیت آن را بر عهده نمی گیرد، زمینه مناسبی برای ناامنی فراهم شده است که ممکن است مورد سوء استفاده جریانات تروریستی برای جذب نیرو و گسترش اقدامات واقع شود.

از دیگر چالش های عراق در سال ۱۴۰۱، کاهش انسجام سیاسی شیعیان و تشدید روندهای ملی گرایی و کنشگران مدنی در عراق است. بی ثباتی سیاسی بعد از انتخابات عراق به خصوص اختلافات فزاینده درون بیت شیعی، می تواند یکی از تهدیدات حوزه امنیت بین المللی ج.ا.ایران محسوب شود. از سوی دیگر در صورت کاهش انسجام زمینه برای حضور و نفوذ بازیگران رقیب ج.ا.ایران در عراق افزایش می یابد که می تواند به روابط بین دو کشور نیز آسیب بزند. به نظر می رسد این روند در سال ۱۴۰۱ با توجه به بن بست های سیاسی افزایش پیدا کند و در این زمینه می بایست سیاست ها و راهبردهای متناسب را در این زمینه اتخاذ کرد.

تشدید ناامنی و تروریسم در افغانستان و پاکستان: در پاکستان و افغانستان، ناامنی و تروریسم به شدت رشد یافته است. در افغانستان، گروه داعش شاخه خراسان به شدت بر میزان اقدامات خود

افزوده است و بعد از عراق، افغانستان میزبان بیشترین میزان اقدامات داعش در جهان است. گرچه داعش موفق بر تسلط بر مناطق نشده، اما توانسته با ترور عناصر طالبان و یا شیعیان افغان، بر حجم حضور خود بیافزاید. پاکستان هم شاهد روند رو به رشد ناامنی و تروریسم است. دولت پاکستان نتوانست با حرکت تحریک طالبان پاکستان (موسوم به تی تی پی) به توافق و مصالحه دست یابد.

جنگ یمن: در یمن جنگ میان انصارالله از یک سو و عربستان از سوی دیگر ادامه خواهد یافت. بعد از حمله موشکی و پهپادی انصارالله به ابوظبی در سال ۱۴۰۰، فشار سیاسی و بین‌المللی بر ائتلاف سعودی کاسته شد. هرچند دولت بایدن در بازگرداندن نام انصارالله به فهرست تروریستی درنگ کرده و تنها مشارکت با امارات در دفاع از ابوظبی در برابر حملات موشکی و پهپادی را پذیرفته است، لیکن با احتمال بالا ارسال کمک از جانب ایران برای انصارالله دشوارتر خواهد شد و وضعیت محاصره کشور یمن هم بهبود نخواهد یافت. محتمل است که با برخی تحولات میدانی، بخشی از دستاوردهای به دست آمده از سوی مقاومت در جبهه مارب از میان برود.

بحران لبنان: وضعیت وخیم اقتصادی و انسداد سیاسی در لبنان با هم ترکیب شده و حزب الله تحت فشار شدید سیاسی داخلی و خارجی قرار دارد. همزمان رژیم صهیونیستی هم بر شدت اقدامات پنهان خود در داخل لبنان افزوده است. وضعیت انسداد سیاسی و دشواری اقتصادی و اقدامات بخشی از جامعه مارونی، مسیحی و سنی لبنان در ضدیت با حزب الله و ایران بعد از تشکیل تشکل موسوم به "شورای مبارزه با اشغالگری ایران" تشدید شده است.

تهدیدات امنیتی جهانی

تهدیدات چندوجهی آمریکا علیه ایران: طی ۵ سال گذشته تهدیدات آمریکا علیه ج.ا.ایران ۳ وجهی شده است: الف) فشار از بیرون، آمریکا از طریق اعمال فشار یک جانبه به ایران به دنبال فلج‌سازی راهبردی ج.ا.ایران بوده است. ب) انهدام از درون، از طریق ایجاد نارضایتی و همچنین ایجاد فضای روانی مبنی بر فساد سازمان یافته در دستگاه‌های دولتی به منظور سلب اعتماد عمومی و ایجاد بدبینی مردم به مسئولین.

ج) اجماع‌سازی منطقه‌ای علیه ج.ا.ایران و ترکیب آن با استراتژی فشار از بیرون و انهدام از درون به منظور ایجاد تهدید چندوجهی علیه ج.ا.ایران.

منزوی‌سازی ایران در مجامع بین‌المللی: سیاست آمریکا همچنان ایران را وادار می‌کند

مقاومت در برابر فشار خارجی را بیشتر کند، توانمندی‌های اقتصادی و نظامی خود را افزایش دهد و نیروی خود را صرف رابطه با دولت‌هایی کند که تمایلی به مشارکت در کمپین فشار علیه ایران ندارند. تغییر راهبرد بی‌نتیجه منزوی کردن ایران، فرصت‌های مهمی را ایجاد می‌کند. بسیاری از دولت‌های منطقه، آشکارا به این تغییر توجه نشان داده‌اند و برای تعامل دیپلماتیک با ایران می‌کوشند.

خروج آمریکا از افغانستان: آمریکا با خروج بدون ضابطه و ناگهانی و پر از هرج و مرج خود، دچار یک بی‌آبرویی و شکست معنوی و اخلاقی وسیع شد. نحوه توافق با طالبان و رها کردن متحدان خود در دولت افغانستان و کنارکشیدن ناگهانی از معرکه سبب شد کشورها بار دیگر به این جمع بندی برسند که اعتباری به قول و حرف آمریکا نیست. گرچه آمریکا دچار شکست در افغانستان شد ولی در عوض کوشش کرده تا با فریبکاری به امتیازاتی هم دست یابد. یکی آنکه مساله افغانستان بر دوش آمریکا سنگینی نخواهد کرد و منابع مالی و نظامی آمریکا را مصروف خود نمی‌کند. مزیت دوم، آمریکا گمان می‌کند که طالبان واقعاً دیگر با القاعده ارتباطی ندارد یا آنکه ارتباط موثری دارا نیست و دیگر تهدید از ناحیه جهاد سنی طالبان متوجه آمریکا نخواهد بود. وانگهی طالبان با داعش مبارزه می‌کند و این به نفع آمریکا است. سومین مزیت و شاید مهمترین آن به باور آمریکا، آن است که طالبان بر یک کشور درمانده حاکم شده که در چنبره فقر و تهیدستی است. کشورهای مجاور افغانستان و قدرت‌های دیگر یعنی ایران، پاکستان، چین و روسیه باید سنگینی بار افغانستان را بر دوش بکشند. همین بار سنگین ممکن است آنها را از پا درآورد.

خروج رزمی آمریکا از عراق و ادامه حضور ظاهراً مستشاری: آمریکا عاقبت در دی ماه سال ۱۴۰۰ به حضور رزمی خود در عراق خاتمه داد. اما حضور مستشاری و آموزشی نیروهای آمریکایی در عراق ادامه یافته است. به طور کلی گرچه حضور رزمی آمریکا در عراق خاتمه یافته اما همین حضور کم رنگ یک وضعیت حضور موثر و جای پای برای بازگشت دوباره به عراق ایجاد کرده است. آمریکا ضربه خوردن نیروهایش در عراق را کاهش داده و از طرف دیگر توانسته مساله حضور خود را به مسائل رقابت سیاسی داخلی در عراق گره بزند که همین مساله بعضی اختلافات را در میان نیروهای شیعی ایجاد کرده است.

تحریم‌های اقتصادی آمریکا علیه ایران: تحریم‌های اقتصادی یک‌جانبه و چندجانبه ایالات متحده آمریکا و متحدانش، علیه ج.ا.ایران و محور مقاومت در قالب راهبرد فشار حداکثری

منجر به ایجاد چالش‌هایی در حوزه‌های مختلف شده است. تحریم‌های فراگیر علیه جمهوری اسلامی ایران، نظام سوریه (قانون سزار)، حشد الشعبی عراق، جنبش حزب‌الله و هم‌پیمانش در لبنان و انصارالله یمن، مستقیماً حکمرانی و مشروعیت نظام جمهوری اسلامی ایران و محور مقاومت را تحت تأثیر قرار داده است. محور غربی، عبری و عربی با ابزار تحریم به دنبال وارد کردن فشار اقتصادی به مردم به‌عنوان عنصر اصلی مشروعیت نظام و محور مقاومت است.

نفوذ اطلاعاتی انگلستان: انگلستان در عراق، به شدت برای مهار ایران تماس‌های پنهانی با همه جریان‌های سیاسی عراق اعم از شیعه و سنی و کرد برقرار کرده است. در سوریه نیروهای عملیات ویژه انگلیسی حضور خود را ادامه داده‌اند. در بحرین یمن، انگلستان به جای آمریکا به اصلی‌ترین تامین‌کننده مهمات نیروی هوایی عربستان بدل شده است. در میان کشورهای حاشیه خلیج فارس هم همکاری دیپلماتیک علیه ایران را دنبال کرده است. همین‌طور همکاری اطلاعاتی با رژیم صهیونیستی علیه ایران را تشدید کرده است. انگلستان قدرت سخت‌افزاری نظامی ندارد که بخواهد تهدیدی برای ایران باشد. اما قدرت اطلاعاتی و سیاسی خود را در قالب قدرت هوشمند ترکیب کرده و می‌تواند برای ایران هزینه زیادی ایجاد کند.

تمرکز نظامی روسیه در اوکراین: روسیه به دنبال اتصال زمینی شبه جزیره کریمه به خاک اصلی روسیه از طریق منطقه دونباس و شهر ماریوپل و قطع ارتباط دریایی اوکراین با دریای آزوف بوده است. در صورت عدم تحقق این سناریو و راهبرد، روسیه عملاً در باتلاق جنگ فرسایشی گرفتار می‌شود. اهداف روسیه در جنگ عبارتند از:

(الف) هدف حداکثری: اعمال کنترل بر خاک اوکراین

(ب) هدف متوسط: کنترل نصف خاک اوکراین تا رودخانه دنیپر

(ج) هدف حداقلی: کنترل منطق دونباس که به روسیه اجازه بدهد یک جاده زمینی به کریمه داشته باشد.

تشدید تحریکات نظامی چین علیه تایوان: چین در سال ۱۴۰۰ اقدام به تشدید گشت زنی هوایی هواپیماهای جنگنده و بمب افکن خود در نزدیکی تایوان و در مواردی داخل حریم هوایی آن کرد. این اقدامات به دو صورت تعبیر گردید: یکی مانور سیاسی پکن برای بیان اینکه تایوان مستقل را به رسمیت نمی‌شناسد و تایوان بخشی از خاک چین است و دیگر اینکه علاوه بر شناسایی توان پدافندی و هوایی تایوان، زمینه را برای حمله نظامی به این جزیره فراهم کند و واکنش آمریکا به این اقدامات را هم ارزیابی نماید. برآورد خود آمریکا آن است که در صورتی که چین به تایوان حمله

کند، نیروهای نظامی آمریکا قادر به جلوگیری از سقوط تاییوان به صورت متعارف و غیراتمی نیستند. (Allison, 2021, 45)

مسائل زیست محیطی: از آن جمله می‌توان به گرم شدن کره زمین و تغییر الگوی آب و هوایی، آلودگی آب، هوا و خاک، خطر انقراض گونه‌های گیاهی و جانوری، باران‌های اسیدی، از بین رفتن لایه ازن، فرسایش خاک و بیابان‌زایی و... اشاره کرد که همه اینها می‌توانند از چالش‌ها و بحران‌های جوامع بشری و جمهوری اسلامی ایران باشند.

شیوع بیماری‌های خطرناک: یکی از چالش‌های جوامع بویژه جوامع در حال توسعه، ابتلاء و شیوع برخی بیماری‌های واگیر مثل کرونا است. این بیماری خطرناک می‌تواند از تهدیدات امنیتی مهم محسوب شود.

درگیری آذربایجان با ارمنستان: سیاست "فشردن از شرق و درگیری با غرب" توسط آمریکا علیه ایران تغییر نکرده است. در حالی که سیاست آمریکا در قبال ترکیه "فشردن از غرب و درگیری با شرق" است، ایران در حال تشکیل یک جبهه در شرق است. بنابراین آمریکا در قفقاز، ایران و ترکیه را در مقابل هم قرار می‌دهد. به عبارتی دیگر "تقابل بین جبهه یکپارچه مقاومت با جبهه تورانی ناتو و آنتولی". تغییر نقشه ناشی از جنگ آذربایجان با ارمنستان باعث حضور ناتو در دریای خزر و برهم زدن نظم ژئوپلیتیکی موجود در قفقاز جنوبی به نفع ناتو می‌گردد. اتصال سرزمینی ترکیه به آذربایجان به مثابه اتصال سرزمینی ناتو به ساحل دریای خزر است. گسترش ناتو به شرق تا مرز چین با اتصال نخجوان به آذربایجان و با پیوستن باکو به ناتو محقق می‌شود. یکپارچه سازی ناتو از قفقاز به دریای خزر و سپس به سین کیانگ چین جهت تقابل با جبهه یکپارچه مقاومت است.

تجزیه و تحلیل کمی داده‌ها

در این تحقیق به منظور تبیین سطوح تهدیدات علیه ج.ا.ایران در سطح داخلی، منطقه‌ای و جهانی ۴۱ گویه در قالب پرسشنامه تدوین گردیده است. تعداد ۱۷ گویه در ارتباط با سطح داخلی، تعداد ۱۳ گویه در سطح منطقه‌ای، تعداد ۱۱ گویه در سطح جهانی در این پرسشنامه تدوین شده است. در این بخش ۴۱ سوال پرسشنامه با روش کمی و آماری بر اساس سؤالات پرسشنامه تحقیق مورد تحلیل قرار گرفته است. برابر نظر جامعه آماری، تجزیه و تحلیل داده‌ها مطابق با آزمون تی-تست و محاسبه ضریب همبستگی به شرح ذیل صورت پذیرفته است.

تهدید	اثر نقطه ای				اثر دومینویی				اثر پروانه ای			
	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی
تهدیدات امنیتی داخلی												
تهدیدات اپوزسیون	۲,۰۲	۱,۷۵	۰,۱۲	۰,۰۱۵	۴,۲۹	۵,۶۸	۰,۰۰	۰,۵۵۴	۲,۷۶	۱,۸۷	۰,۳۶	۰,۰۴۷
تغییرات اقلیمی	۲,۲۷	۱,۸۷	۰,۲۴	۰,۰۳۲	۳,۲۷	۱,۴۳	۰,۴۴	۰,۰۵۴	۴,۳۴	۸,۲۵	۰,۰۰	۰,۴۱۲
چالش‌های قومی-مذهبی	دسترسی موثر به امنیت	دسترسی موثر به امنیت	دسترسی موثر به امنیت	دسترسی موثر به امنیت	۴,۲۳	۵,۳۴	۰,۰۰	۰,۰۷۴	اثر نقطه ای دومینویی و پروانه ای			
اثر تصویب برخی قوانین	۳,۲۳	۱,۴۴	۰,۱۶	۰,۱۳۱	۴,۱۴	۴,۶۷	۰,۰۰	۰,۵۸۷	۲,۱۶	۱,۷۵	۰,۲۹	۰,۰۴۲
تصمیمات غیر کارشناسی دولت	۳,۴۴	۱,۶۷	۰,۲۳	۰,۰۲۱	۴,۶۷	۴,۶۰	۰,۰۰	۰,۸۱۲	۲,۳۳	۱,۳۴	۰,۳۳	۰,۰۶۵
اقدامات ضد امنیتی فردی	۴,۵۸	۶,۰۹	۰,۰۰	۰,۰۸۷۴	۲,۵۶	۱,۶۷	۰,۲۵	۰,۰۴۷	۲,۵۴	۱,۳۵	۰,۵۶	۰,۰۶۷
اقدامات ضد امنیتی گروه-های معاند	۴,۳۳	۴,۳۰	۰,۰۰	۰,۰۶۵۷	۴,۴۱	۷,۸۲	۰,۰۰	۰,۰۶۱۴	۲,۲۱	۱,۲۳	۰,۴۱	۰,۰۳۷

تهدید	اثر نقطه ای				اثر دومینویی				اثر پروانه ای			
	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی
امنیت زیرساخت‌ها و اموال	۴,۲۵	۴,۱۰	۰,۰۰	۰,۷۱۰	۲,۵۲	۱,۳۳	۰,۳۴	۰,۰۳۳	۲,۶۸	۱,۳۵	۰,۱۵	۰,۰۶۳
جاسوسی و خرابکاری دشمن	۴,۵	۵,۱۹	۰,۰۰	۰,۷۲۵	۲,۷۸	۱,۵۵	۰,۵۵	۰,۰۲۶	۲,۳۳	۱,۵۳	۰,۳۵	۰,۰۳۷
مسائل مرزی داخلی	۱,۳۴	۱,۰۱	۰,۲۵	۰,۰۱۰	۲,۹۲	۱,۶۹	۰,۶۱	۰,۰۷۷	۲,۱۳	۱,۴۷	۰,۴۶	۰,۰۵۱
حوادث طبیعی	۴,۳	۶,۲۱	۰,۰۰	۰,۷۹۹	۲,۳۳	۱,۱۷	۰,۱۴	۰,۰۸۲	۲,۳۴	۱,۵۵	۰,۳۵	۰,۰۶۱
مهاجرت نخبگان	۲,۴۴	۱,۶۶	۰,۱۲	۰,۰۲۵	۴,۶۶	۸,۷۲	۰,۰۰	۰,۹۱۱	۲,۱۶	۱,۲۶	۰,۳۱	۰,۰۷۱
اعتراضات صنعی	۲,۲۷	۱,۷۶	۰,۳۳	۰,۰۱۲	۴,۵۴	۷,۵۹	۰,۰۰	۰,۵۴۳	۲,۵۶	۱,۴۶	۰,۳۴	۰,۰۵۸
اغتشاشات چند حوزه‌ای و ترکیبی	۳,۴۵	۱,۸۶	۰,۴۳	۰,۱۰۴	۴,۳۶	۳,۵۳	۰,۰۰	۰,۵۶۶	۴,۲۳	۸,۴۵	۰,۰۰	۰,۷۱۲

تهدید	اثر نقطه ای				اثر دومینویی				اثر پروانه ای			
	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی
دوقطبی سازی در فضای روانی جامعه	۲,۶۷	۱,۳۴	۰,۲۶	۰,۱۱۱	۴,۷۸	۷,۴۲	۰,۰۰	۰,۹۱۶	۴,۴۴	۶,۵۵	۰,۰۰	۰,۹۲۳
دور شدن از هویت اسلامی (بحران هویت)	۲,۸۷	۱,۵۷	۰,۱۴	۰,۰۱۴	۴,۲۳	۴,۶۶	۰,۰۰	۰,۶۲۲	۴,۷۳	۸,۷۷	۰,۰۰	۰,۵۵۱
مصرف گرایبی و اشرافیگری	۴,۴۳	۴,۹۸	۰,۰۰	۰,۹۰۱	۱,۳۵	۱,۵۶	۰,۳۶	۰,۰۰۹	۴,۳۲	۸,۴۵	۰,۰۰	۰,۹۲۱
تهدیدات امنیتی منطقه ای												
پیمان صلح ابراهیم	۲,۱۵	۱,۵۵	۰,۲۶	۰,۰۲۵	۴,۳۴	۷,۳۲	۰,۰۰	۰,۵۷۶	۴,۲۱	۶,۴۴	۰,۰۰	۰,۶۷۱
تشدید حملات رژیم صهیونیستی در سوریه	۴,۳۱	۵,۴۷	۰,۰۰	۰,۸۱۴	۲,۶۵	۱,۱۹	۰,۲۴	۰,۱۴۷	۲,۳۳	۱,۲۷	۰,۲۵	۰,۰۵۷

تهدید	اثر نقطه ای				اثر دومینویی				اثر پروانه ای			
	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضرب همبستگی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضرب همبستگی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضرب همبستگی
همکاری اطلاعاتی و امنیتی کشورهای جنوبی خلیج فارس با رژیم صهیونیستی	۴,۲۴	۷,۲۴	۰,۰۰	۰,۷۶	۴,۲۳	۸,۴۵	۰,۰۰	۰,۷۱۲	۲,۲۶	۱,۵۷	۰,۴۶	۰,۰۸۷
تهدیدات نظامی رژیم صهیونیستی	۲,۷۶	۱,۲۳	۰,۷۱	۰,۰۳۵	۲,۸۷	۲,۲۱	۰,۳۱	۰,۰۶۵	۲,۲۱	۱,۶۸	۰,۲۳	۰,۰۳۷
عضویت رژیم صهیونیستی در ستکام	۲,۷۷	۱,۰۲	۰,۲۳	۰,۰۴۲	۲,۳۳	۲,۱۸	۰,۲۳	۰,۰۶۲	۴,۲۲	۶,۷۵	۰,۰۰	۰,۶۱۲
ناامنی و تروریسم در افغانستان و عراق	۳,۰۲	۱,۴۳	۰,۳۹	۰,۱۱۰	۴,۷۵	۷,۵۳	۰,۰۰	۰,۵۴۳	۴,۲۱	۷,۴۸	۰,۰۰	۰,۶۲۲

تهدید	اثر نقطه ای				اثر دومینویی				اثر پروانه ای			
	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی
حملات پهلپادی ترکیه به سوریه و عراق	۳,۱۰	۱,۵۶	۰,۱۷	۰,۱۲۱	۲,۴۵	۱,۶۱	۰,۳۵	۰,۰۶۶	۴,۶۴	۵,۵۷	۰,۰۰	۰,۵۴۳
اختلاف شیعی - شیعی عراق	۲,۶۵	۱,۷۵	۰,۴۲	۰,۰۶۵	۴,۱۴	۴,۴۶	۰,۰۰	۰,۴۵۶	۴,۲۵	۷,۴۹	۰,۰۰	۰,۶۵۱
قراردادهای دفاعی عراق و ترکیه	۲,۶۸	۱,۶۶	۰,۵۴	۰,۰۴۲	۲,۴۳	۱,۳۳	۰,۴۳	۰,۱۱۲	۴,۳۳	۸,۲۱	۰,۰۰	۰,۶۵۵
همکاری اطلاعاتی آذربایجان با رژیم صهیونیستی	۲,۳۲	۱,۷۲	۰,۲۲	۰,۰۲۵	۲,۲۵	۱,۳۱	۰,۳۴	۰,۰۴۴	۴,۴۵	۳,۳۶	۰,۰۰	۰,۶۵۴
همکاری دفاعی ترکیه و آذربایجان	۲,۴۶	۱,۲۴	۰,۲۶	۰,۰۵۲	۲,۱۲	۱,۲۱	۰,۴۲	۰,۰۲۳	۴,۶۵	۴,۴۶	۰,۰۰	۰,۷۱۲

تهدید	اثر نقطه ای			اثر دومنویبی			اثر پروانه ای			
	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	سطح معناداری	مقدار آزمون تی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی
ناامنی رژیم صهیونیستی در سوریه	۳,۰۷	۱,۳۶	۰,۳۲	۰,۰۷۷	۰,۲۶	۱,۷۷	۲,۷۶	۰,۱۶	۰,۳۲	۰,۷۲۲
ادامه جنگ یمن	۳,۲۳	۱,۷۸	۰,۲۶	۰,۰۴۹	۰,۲۳	۱,۷۸	۲,۴۶	۰,۱۳۴	۰,۲۶	۰,۶۱۳
تهدیدات امنیتی جهانی										
چندوجهی مثل ائتلاف آمریکایی-عربی-عربی	۲,۳۱	۱,۹۱	۰,۳۲	۰,۴۵۳	۰,۰۰	۷,۵۵	۴,۱۵	۰,۰۶۵	۰,۳۲	۰,۵۴۴
منزوی سازی سیاسی ایران	۲,۴۳	۱,۳۲	۰,۵۴	۰,۳۶۵	۰,۰۰	۸,۳۶	۴,۳۶	۰,۰۸۲	۰,۵۴	۰,۸۷۱
تخروج آمریکا از افغانستان	۳,۲۲	۱,۳۴	۰,۳۹	۰,۰۴۵	۰,۴۲	۱,۲۳	۲,۶۵	۰,۱۰۴	۰,۳۹	۰,۴۵۵
حضور آمریکا در عراق	۴,۰۱	۴,۶۷	۰,۰۰	۰,۰۷۱	۰,۲۲	۱,۸۶	۲,۵۴	۰,۶۱۹	۰,۰۰	۰,۳۳۴

تهدید	اثر نقطه ای				اثر دومینویی				اثر پروانه ای			
	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی
تحریم‌های اقتصادی آمریکا علیه ایران	۲,۳۶	۱,۶۷	۰,۲۲	۰,۰۳۵	۲,۳۵	۱,۶۷	۰,۰۵۴	۰,۰۶۱	۴,۲۳	۵,۴۶	۰,۰۰۰	۰,۸۹۱
نفوذ اطلاعاتی انگلستان	۳,۹۸	۵,۶۲	۰,۰۰۰	۰,۶۰۱	۲,۸۶	۱,۴۴	۰,۰۵۳	۰,۰۷۷	۴,۲۷	۳,۷۵	۰,۰۰۰	۰,۶۱۲
تمرکز نظامی روسیه در اوکراین	۲,۶۵	۱,۱۵	۰,۶۲	۰,۰۱۴	۲,۱۴	۱,۴۱	۰,۰۳۲	۰,۰۳۳	۲,۴۶	۱,۲۷	۰,۴۶	۰,۰۱۶
تشدید تحریمات نظامی چین علیه تایوان	۴,۳۷	۵,۷۸	۰,۰۰۰	۰,۶۲۴	۲,۵۴	۱,۵۷	۰,۰۲۶	۰,۰۸۷	۲,۳۶	۱,۴۳	۰,۲۸	۰,۰۷۹
مسائل زیست محیطی	۲,۶۱	۱,۵۸	۰,۵۴	۰,۰۷۵	۲,۲۷	۱,۹۱	۰,۰۱۵	۰,۰۵۷	۴,۲۱	۵,۷۶	۰,۰۰۰	۰,۸۱۲
شیوع بیماری‌های خطرناک	۲,۴۴	۱,۴۳	۰,۳۴	۰,۰۷۸۲	۲,۴۲	۱,۲۵	۰,۰۳۱	۰,۰۸۹	۲,۷۳	۱,۳۵	۰,۲۱	۰,۰۷۶

تهدید	اثر نقطه ای				اثر دومینویی				اثر پروانه ای			
	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	میانگین	مقدار آزمون تی	سطح معناداری	ضریب همبستگی
جنگ آذربایجان با ارمنستان	۳,۳۳	۱,۶۸	۰,۴۹	۰,۱۶	۲,۲۵	۱,۱۵	۰,۰۲۴	۰,۰۳۴	۴,۲۰	۶,۲۹	۰,۰۰۰	۰,۸۰۳

نتیجه گیری

تهدیدات احصا شده، از طریق مصاحبه با نخبگان و صاحب نظران و همچنین محیط‌شناسی داخلی، منطقه‌ای و جهانی به دست آمده است. به منظور جلوگیری از مطول شدن حجم مقاله مطالب محیط‌شناسی و مصاحبه ادغام و بصورت خلاصه در بخش تجزیه و تحلیل کیفی یافته‌های تحقیق بیان شده است. یکی از روش‌های دشمن، یکپارچگی راهبردی تهدیدات است. برای این کار بسته‌ای از تهدیدات متنوع را با پیوستار مشخص بصورت یکجا و شبکه‌ای علیه کشور هدف در سطح داخلی، منطقه‌ای و یا جهانی اعمال می‌کند. یکپارچگی و شبکه‌ای نمودن تهدیدات باعث هم‌افزایی تهدید و تبدیل اثر نقطه‌ای به اثر دومینویی و پروانه‌ای است. در این حالت توازن "فرصت- تهدید" به نفع کشور تهدید کننده می‌شود. بر اساس تجزیه و تحلیل به عمل آمده انواع تهدیدات در سه سطح داخلی، منطقه‌ای و جهانی، با اثر نقطه‌ای، دومینویی و پروانه‌ای به شرح زیر می‌باشد.

۱- تهدیدات علیه ج.ا.ایران در سه سطح داخلی، منطقه‌ای و جهانی با اثر نقطه‌ای شامل موارد ذیل می‌باشد که با ضریب اطمینان ۹۵٪ و خطای ۵٪ نقش آفرین و معنادار می‌باشند:

تهدیدات داخلی علیه ج.ا.ایران به ترتیب اولویت شامل:

الف) اپوزسیون برانداز

ب) تهدیدات اقدامات ضدامنیتی فردی

ج) تهدیدات حوادث طبیعی

د) تهدیدات جاسوسی و خرابکاری دشمن

ه) تهدیدات امنیت زیرساخت‌ها و اموال

و) تهدیدات اقدامات ضد امنیتی گروه‌های معاند

تهدیدات منطقه‌ای علیه ج.ا.ایران به ترتیب اولویت شامل:

الف) تشدید حملات رژیم صهیونیستی در سوریه

ب) تهدیدات همکاری اطلاعاتی و امنیتی کشورهای جنوبی خلیج فارس با رژیم صهیونیستی

تهدیدات جهانی علیه ج.ا.ایران به ترتیب اولویت شامل:

الف) شیوع بیماری‌های خطرناک

ب) تشدید تحریکات نظامی آمریکا در جهان مثل چین علیه تایوان

ج) تهدیدات نفوذ اطلاعاتی انگلستان

۲- تهدیدات علیه ج.ا.ایران در سه سطح داخلی، منطقه ای و جهانی، با اثر دومینویی شامل موارد ذیل می باشد که با ضریب اطمینان ۹۵٪ و خطای ۵٪ نقش آفرین و معنادار می باشند:

تهدیدات داخلی علیه ج.ا.ایران به ترتیب اولویت شامل:

الف) تهدیدات دوقطبی سازی در فضای روانی جامعه

ب) تهدیدات مهاجرت نخبگان

ج) تصمیمات غیرکارشناسی دولت

د) تهدیدات چالش های قومی-مذهبی

ه) دور شدن از هویت اسلامی (بحران هویت)

و) تهدیدات اقدامات ضد امنیتی گروه های معاند

ز) تهدیدات اثر تصویب برخی قوانین

ح) تهدیدات اغتشاشات چند حوزه ای و ترکیبی

ط) تهدیدات اپوزسیون

ی) تهدیدات اعتراضات صنفی

تهدیدات منطقه ای علیه ج.ا.ایران به ترتیب اولویت شامل:

الف) تهدیدات همکاری اطلاعاتی و امنیتی کشورهای جنوبی خلیج فارس با رژیم صهیونیستی

ب) تهدیدات پیمان صلح ابراهیم

ج) تهدیدات ناامنی و تروریسم در افغانستان و عراق

د) اختلاف شیعی- شیعی عراق

تهدیدات جهانی علیه ج.ا.ایران به ترتیب اولویت شامل:

الف) تهدیدات چندوجهی مثل ائتلاف آمریکایی-عبری-عربی

ب) تهدیدات منزوی سازی سیاسی ایران

۳- تهدیدات علیه ج.ا.ایران در سه سطح داخلی، منطقه ای و جهانی، با اثر پروانه ای شامل موارد ذیل می باشد که با ضریب اطمینان ۹۵٪ و خطای ۵٪ نقش آفرین و معنادار می باشند:

تهدیدات داخلی علیه ج.ا.ایران به ترتیب اولویت شامل:

الف) تهدیدات دوقطبی سازی در فضای روانی جامعه

ب) مصرف گرایی و اشرافیگری

ج) تهدیدات اغتشاشات چند حوزه‌ای و ترکیبی

د) دور شدن از هویت اسلامی (بحران هویت)

ه) تهدیدات امنیتی ناشی از تغییرات اقلیمی

تهدیدات منطقه‌ای علیه ج.ا.ایران به ترتیب اولویت شامل:

الف) تهدیدات ناامنی رژیم صهیونیستی در سوریه

ب) تهدیدات همکاری دفاعی ترکیه و آذربایجان

ج) تهدیدات پیمان صلح ابراهیم

د) تهدیدات قراردادهای دفاعی عراق و ترکیه

ه) همکاری اطلاعاتی آذربایجان با رژیم صهیونیستی

و) اختلاف شیعی- شیعی عراق

ز) تهدیدات ناامنی و تروریسم در افغانستان و عراق

ح) تهدیدات ادامه جنگ یمن

ط) تهدیدات عضویت رژیم صهیونیستی در سنتکام

ی) تهدیدات حملات پهبادی ترکیه به سوریه و عراق

تهدیدات جهانی علیه ج.ا.ایران به ترتیب اولویت شامل:

الف) تحریم‌های اقتصادی آمریکا علیه ایران

ب) تهدیدات منزوی سازی سیاسی ایران

ج) مسایل زیست محیطی

د) جنگ آذربایجان با ارمنستان

ه) تهدیدات نفوذ اطلاعاتی انگلستان

و) تهدیدات چندوجهی مثل ائتلاف آمریکایی- عبری- عربی

ز) تهدیدات خروج آمریکا از افغانستان

ح) تهدیدات حضور آمریکا در عراق

پیشنهادهات

۱- تعریف تهدید مشترک بین کشورهای منطقه و جهان یکی از روش‌های مهم برای مقابله با تهدیدات است. بنابراین ج.ا.ایران باید مبارزه با تروریسم مثل: داعش و سایر گروه‌های تروریستی را به

- عنوان تهدید مشترک منطقه و جهان در دستور کار خود قرار دهد.
- ۲- ایجاد منافع مشترک یکی از روش‌های مهم برای همگرایی بین کشورهای منطقه و جهان است. بنابراین ج.ا.ایران باید مبارزه با بیماری‌های واگیر، مسائل زیست محیطی و آب و هوایی را به عنوان منافع مشترک منطقه و جهان در دستور کار خود قرار دهد.
- ۳- تصمیم‌گیری در شرایط بحرانی و تهدید باید به شکل تصمیم‌گیری بسنده یا رضایت‌بخش باشد. در شرایطی که غافلگیری ایجاد شده یا بحران امنیتی و تهدید خیلی جدی است مثل اغتشاشات اخیر، این نوع روش بهترین حالت تصمیم‌گیری است. یعنی مدیر باید با اتخاذ تصمیم منطقی بحران را مدیریت نموده و تهدید را به فرصت تبدیل نماید. در چنین شرایطی ممکن است مدیر برخی از ملاحظات را نادیده گرفته و به حداقل‌ها بسنده نماید.
- ۴- مهمترین روش مقابله با تهدیدات داخلی، اجماع‌سازی همزمان در ۴ سطح زیر می‌باشد:
- الف) اجماع‌سازی بین مقامات راهبردی مثل: روسای قوا، وزرا و نمایندگان مجلس
- ب) اجماع‌سازی بین نخبگان و خواص با دولت یا حاکمیت
- ج) اجماع‌سازی بین نخبگان و خواص با مردم
- د) اجماع‌سازی بین مردم با دولت یا حاکمیت.

۱. بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) دسترسی در سایت www.khamenei.ir.
۲. افتخاری، اصغر، (۱۳۹۵)، کالبد شکافی تهدید، تهران، انتشارات دانشگاه امام حسین(ع).
۳. احمدی، سید عباس و همکاران، (۱۳۹۷)، تهدیدات امنیتی جمهوری اسلامی ایران در آسیای مرکزی مبتنی بر بنیادگرایی اسلامی (با تأکید بر بُعد نرم افزاری)، فصلنامه شماره ۳۳ مطالعات بین رشته ای دانش راهبردی، ص ۱۶۷.
۴. امیری مقدم، رضا، امینی، سید جواد، نوروزی، محسن و فیاضی، داود (۱۳۹۷)، سناریوهای تهدیدات امنیتی عربستان علیه جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، فصلنامه شماره ۲ دوره ۹، امنیت ملی، ص ۲۶.
۵. رضاقلی، علی، (۱۳۹۸)، جامعه‌شناسی خودکامگی، تهران، انتشارات نی.
۶. حافظنیا، محمدرضا، (۱۳۹۶)، اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک، مشهد، انتشارات پاپلی.
۷. جزایری، مینا، (۱۳۹۸)، تئوری دومینو، تهران، انتشارات سمت.
۸. صالح‌نیا، علی، بختیاری، حسین، (۱۳۹۷)، اولویت‌بندی تهدیدات امنیت ملی ج.ا.ایران با روش تحلیل سلسله مراتبی، فصلنامه شماره ۲۷ مطالعات راهبردی سیاست گذاری عمومی، ص ۲۷۷.
۹. فیروزی، محرمعلی، (۱۳۸۸)، چالش‌ها و بحران‌های امنیت ملی ج.ا.ایران، مجله شماره ۱۹ صحن.
۱۰. کلاتری، فتح‌ا...، (۱۳۹۹)، گونه‌شناسی تهدیدهای هیبریدی و کاربست آن در سطوح امنیت ج.ا.ایران، فصلنامه شماره ۳۸ امنیت ملی، ص ۲۵۵.
۱۱. مرادیان، محسن، (۱۳۹۷)، درک امنیت و ماهیت تهدیدهای، تهران دانشگاه عالی دفاع ملی.
۱۲. مرادیان، محسن، (۱۳۸۹)، درآمدی بر ابعاد و مظاهر تهدیدات، تهران، انتشارات راشا.
۱۳. مرندی، سیدعلی، (۱۴۰۱)، تهاجم ترکیبی علیه ج.ا.ایران؛ ویژگی‌ها، پیامدها و شیوه مواجهه، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی ماه‌نگار شماره ۱۲۳ راهبردی دیده‌بان، ص ۵۷.
۱۴. نجفی‌سیار، رحمان، (۱۴۰۱)، سال نمای دفاعی- امنیتی، تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.
۱۵. نورانی، نورا...، بنی‌هاشمی، میرقاسم، (۱۳۹۸)، نظریه آشوب و الزامات تبیین در فرآیند تحلیل امنیت، فصلنامه شماره ۸۳ مطالعات راهبردی، ص ۱۲.
16. Richard Wyn Jones (2010), Security, Strategy and critical Theory: London-Lynne Rienner publishers.
17. Mearshiemer, john (2020). The tragedy of Great Power Politics. Newyork. Notron Company.

18. Schweller, Randal L (2019) Neorealism's Status Quo Bias: What Security Dilemma? Security Studies, Vol 5, No 3.
19. Taliafero, Jeffrey W (2015) Security Under Anarchy, Columbia International Affairs, Washington, D.C.
20. Buzan & Others, (2016), Security. A New framework for Analysis.
21. Graham Allison, (2021) Glick-Unterman, The Great Military Rivalry: China vs the U.S., Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School.
22. ce. Org/assets/02-Dokumente/01- Publikationen/MunichSecurity.